

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Arthur Levinsson, Hestva*
 Härad: *Mo* Berättare: " " "
 Socken: *Överyd* Berättarens yrke: *lantbrukare*
 Uppteckningsår: *1964* Född år *1903* i *Uhrstorp, Överys församling*

FOLKLIVS-
 ARKIVET
 LUND

Ungdomens sammankomster och möjesliv. s. 1-9.

LU F 123

Som barn räknades man fram till konfirmationen.
Efter konfirmationen som försigick vid 13-14 års ålder räknades man tillhöra ungdomen, men det är att märka att även ungdomen var delad i olika kategorier, som ung ungdom vuxen och äldre ungdom. Som vuxen räknades man nog inte förrän vid myndighetsåldern. Som äldre ungdom räknades den som var över trettio år. Nu kanske man får skilja något på manlig och kvinlig ungdom. Flickorna asepterades nog som vuxna något tidigare än pojkarna likaså övergick de också till den äldre ungdomen tidigare än pojkarna så är det väl även i våra dagar. Fram till konfirmationen var det vanligt att pojkarna gick klädda i kortbyxor flickorna i korta kjolar. ~~efters~~ Vid konfirmationen voro för första gången pojkarna klädda i långbyxor och flickorna långa kjolar alltså den vuxnes klädesdräkt som de sedan bibehöll. Frisyren blev också den vuxnes från den tiden. En ogift mans och kvinnas deltagande i ungdomens nöjen till någon viss ålder är svårt att bestämma, detta är mycket individuellt beroende på varje individs kynne. Det förekommer individer som med livligt temperament och med ett glatt humör ännu vid 40 ja ända upp till 50 år både trivs bland ungdomen och även asepteras av den, men även här får man göra åtskillnad

Jug 123

5/3-64

på manlig och kvinnlig ungdom, den manliga har nog utsikter att längre hålla sig kvar. Nog hände det att unga gifta par roade sig bland ungdomen , men när sedan dessa fick barn så upphörde detta. Sammanhållningen mellan traktens ungdomar var god och solidarisk. Det förekom att ungdomarna i en by gingo tillsammans och roade sig på olika sätt. På sommaren när man kom tillsammans kunde man anordna dans på någon loge . Även förekom då bland den manliga ungdomen att man spelade kort detta mer på vintern. Det spelades både på pengar och sällskapsspel som priffé, vist och bridge. Någon uteslutning förekom inte vad jag kan minnas, var det någon som var misshaglig fick han detta klargjort för sig och vedebörande fick rätta sig efter den allmänna opinionen och så var det hela glömt. Stridigheter mellan ungdomar från olika trakter förekom, således var det ej heller lätt, för en yngling att besöka en flickvän i en avlägsen by, byns pojkar kanske då ibland gick handgripligt tillväga mot inkräktaren som mången gång fick åka hem utan att ha träffat sin flicka . Men flickorna voro uppfinningsrika och mången gång blev de vaktande pojkarna lurade så att träffen kom till stånd. En stadspojke på giljarfärd till en av byns flickor hade det nog inte lätt han var noggrant bevakad. På tjugotalet bildades det en studiecirkel det var prästen

som tog initiativet till detta , anslutningen var god. I början av trettiotalet bildades en idrottsförening vars ledare och ordf. undertecknad var under flera år, även denna fick god anslutning inte endast från den egna socknen utan även ungdomar från närliggande socknar anslöt sig till den.

Religösa föreningar och nykterhetsföreningar har funnits så långt tillbaka som jag kan minnas. Politisk förening (Bondeförbundet) bildades här i slutet av tjugotalet och en S.L.U avdelning strax före andra världskriget.

S.L.U avdelningarna är de föreningar på landsbygden som i största utsträckning har kunnat samlat ungdomen. De har anordnat lekaftnar i för ändamålet uppförda bygdegårdar, de har utfört lekar haft underhållning tävlingar m.m. Även har de anordnat fester med dans både i bygdegårdar men även har någon loge hyrts för detta ändamål. Så förekommer ännu. Föräldrars övervakning av ungdomen förekom förr mer eller mindre. Flickorna utsattes nog mer än pojkarna för en sådan övervakning. Vissa dagar för ungdomarnas samman-
ankomster. Ifråga om detta vill jag då i första hand anknyta till min egen ungdomstid 1920-37 . Det var då vanligt att ungdomen samlades till Lucia fest i en skyttepaviljong. Flickorna och pojkarna stod för inbjudningen var sitt år.

Samtliga bjöds på kaffe och så dansades det till långt fram på natten , vanligt var att många av pojkarna medförde sprit vilket hade till följd att det ibland blev bråk och oväsen. Vid bröllop var det vanligt att ungdomen samlades på kvällen på bröllopgården för att ropa ut brudparet och hylla detta med leven och hurrarop denna sed förekommer även nu. Om Jul var det vanligt med ungdomsbjudningar. I min by var det sex gårdar och det var vanligt att man i tur och ordning under jultiden inbjöds till de olika gårdarna. Marknaderna var också kärkomna mötesplatser för ungdomarna. Den förnämsta av dessa var friveckolördag i Värnamo i slutet av oktober då all ungdom hade fritt. Den 24 oktober var ju avflyttningsdagen för de pigor och drängar som slutade sin anställning hos någon bonde och de tog då en frivecka innan de tillträdde en ny plats . Friveckolördag marknadsdagen i Värnamo har fått sitt namn härav. Här hände det att också att pigor och drängar sammanträffade med nya husbönder och tog ny plats ett år framåt. Här ingicks förlovningar och växlades ringar denna dag. Detta skildras ~~ixsmokkx~~ i en dikt av Carl Snoilsky. Andra marknader som besöktes av ungdomen var Gislaved, Norra Unnaryd, Åsenhöga vilken sästnämnda har upphört. Likaså besöktes också Göllingstorps marknad som ligger på andra sidan gränsen till Västergötland.

Hur länge man var uppe på kvällarna ? Ja vid fester och liknamnde sammankomster kanske det gick till 12-1-2 på natten. På vardagskvällarna sysslades med lite av varje, man läste man köpte böcker lånade dessa emellan varandra , sedan blev det bibliotek som lånade ut böcker. Mången ungdom läste också på korrespondens, själv gjorde jag detta. När radion kom blev denna till stort nöje inte minst för ungdomen. Nu kunde ungdomen tillockmed dansa efter radionsdansmusik. Den musik som annars förekom vid ungdomens fester och sammankomster var dragspelsmusik. Vid de dansbanor och sedan Folkeshus som senare tillkom var det orkestrar som svarade för den musikaliska underhållningen.. Den första och närmaste dansbanan som uppfördes i min närhet c:a 1 mil. Var vid Vik i Nissafors Källeryds församling. Det var den socialistiska föreningen där som uppförde och handhavde den. De danser som från första början var det huvudsakliga inslaget var vals, polka, hambo, sedan kom jazzen foxtrot m.m Lekar som förekom vid fester var ju varierande ringlekar. Sju glada flickor i en ring. Skära skära havre. Sista paret ut. o.s.v. Inomhus var det också vanligt med sittleka som t.ex. byta make pantlekar som skeppet kommer lastat m fl. som pant fick erläggas något föremål som vedbörande hade klock^aring smycke eller liknande.

Vad som förekom under marknadsbesök har jag förut något berört men kanske då speciellt Värnamo. Nöjen som förekom var Bio, men även förekom kringresande cirkussällskap av varierande slag, skjutbana, pilkastning, kraftmätningar, m.m. Det var ju vanligt att varje pojk sm kunde finna en flicka att han betalade inträdet även för henne. Vid en del marknadsplatser som Gislaved och Norra Unnaryd fanns det dansbana varvid dans anordnades. Vem som ägde dessa vet jag inte men ~~kr~~ troligt är att det var någon ungdomsorganisation. Folkpark tillkom i Gislaved jag tror i början av trettiotalet.

Fortskaffningsmedel. Cykel började att komma till användning omkring 1905 här men mera allmänt omkring 1910-15 före denna tid var det för ungdomarnas del att lita till apostlahästarna. Jag har hört berättas om pojkar som gick ändå upp till tre mil för att besöka sin fästmö på lördagskvällen och sedan anträda vägen hem på söndagsmorgonen. Under min ungdomstid var ju cykeln det huvudsakliga fortskaffningsmedlet, men även lättviktsmotorcyklarna kom och även bilarna anlätades av flera tillsammans till fester och nöjeställningar av olika slag. När man kom in på tjugotalet var det nog knappast någon flicka eller pojke som inte hade cykel, hur de lärde sig cykla ja vid den tiden var det som någon sa de var födda lärda till att åka cykel, det var i varje fall ej något

större besvär för de yngre att lära sig konsten. Våra tågresor gälde huvudsakligen Värnamo då Borås-Alvesta järnväg anlätades från Nissafors. Även till Jönköping var det att anlita samma järnväg över Värnamo där man bytte tåg. Men på tjugotalet tillkom bilar och även bussförbindelse härifrån och till Jönköping (Nissastigen Halmstad - Jönköping) Ja när man i början av 1900 hela familjen skulle besöka släkt och vänner så var ju hästen det enda fortskaffningsmedlet. Att ungdomarna slog sig tillsammans och gick till en viss kyrka har inte förekommit under min tid men min far talade om att på 1800 talet var det brukligt att så gjordes och vägen var då kanske upptill två mil.

Parbildningen. Vad man valde sin partner. Något bestämt om detta kan inte uppställas. Det förekom giftemål där båda voro från samma socken ja även från samma by, men det förekom nog lika ofta att partnern kom från en grannsocken eller ännu längre bort. Åldern ja det var väl vanligt då som nu att den kvinnliga partnern skulle vara yngre än mannen. Samhällsställningen var ju förr mer att taga ställning till detta har dock mer och mer försvunnit. Kamratringar kunde nog förekomma före förlovningen. Nog hade föräldrarna en hel del att säga till om längre tillbaka när det gälde val

av partner, men detta har helt försvunnit. Förlovningsdagen varierade. Som jag redan anfört var friveckolördag en sådan dag. Men Nyårsafton har varit en vanlig förlovningsdag så också Pingst och Midsommar ja även Jul och Påsk utnyttjades. Någon bestämd längd av förlovningsstiden kan inte uppgivas men ett år före giftemålet var väl vanligt. Förlovningskalas förekom och den seden lever ännu kvar. Kalaset utgjorde ingen skilnad mot andra kalas. De som var inbjudna till detta voro de närmaste släktingarna kalaset var i den manliga parterns hem. Det ~~var vanligt~~ förekom att man var tvungen att gifta sig dock inte alls i samma utsträckning som vad nu är fallet. Föräktenskapliga förbindelser klandrades förr starkt men detta har också dämpats. De ungas förberedelse före giftemålet varierade efter vars och ens både tid förmåga och ekonomiska förhållanden. Men om vi går en 50 år tillbaka var det inte samma möjligheter som nu att köpa färdiga saker. Därför var det vanligt att en flicka om hon hade ett någolunda rikt hem att, hon vävde själv lakan örngott linne handdukar, borddukar en del kläderspersedlar även anskaffades olika sorters husgeråd. All denna anskaffning påbörjades tidigt kanske långt innan det fanns någon bestämd manlig partner. Denna anskaffning vart en tävlan flickorna emellan

om den största utstyrseln. Skulle den manliga partnern flytta från fädernegården till en annan gård eller ställe brukade han få en del från hemmet med sig . både den manliga och i ännu högre grad den kvinnliga partnern brukade även få kontant hemgift med sig , även kreatur kunde komma ifråga att sådana medfördes som hemgift. Mö och svensexor har tillkommit först under senare år. Nog trivdes ungdomen, men alla kunde inte få sin utkomst varför flera fick söka denna på annat håll, varvid även Amerika blev målet för många ungdomar. Nog förekom busfrön bland ungdomen som det alltid gjort och kommer att bliva i mindre eller större utsträckning men i stort sett får jag nog vad det beträffar ungdomen på 1900 talets 35 första år som jag här i huvudsak behandlat sätta ett gott betyg.